

สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้

จริยธรรมในสังคมออนไลน์ (Digital Code of Merit) รอบ 1/2569

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายสุรชัย พัฒนพิบูล ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการ
สังกัด กลุ่มมาตรฐานและพัฒนาระบบการวิเคราะห์ดิน สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน
วันที่อบรม วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2569 เวลา 6 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

เพื่อให้เรียนรู้ความหมายของจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การเข้าถึงข้อมูล Data Accessibility ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในสังคมดิจิทัล (Digital Etiquette)

สรุปบทเรียน

จริยธรรมในสังคมออนไลน์ คือหลักความประพฤติที่ดีและมีความรับผิดชอบในการใช้อินเทอร์เน็ต เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ละเมิดความเป็นส่วนตัว ไม่แชร์ข้อมูลเท็จหรือไม่สร้างความเสียหาย (Cyberbullying) ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ และใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์เพื่อความปลอดภัยของตนเองและสังคม

การนำเสนอข้อมูล ควรครอบคลุมใน 4 ประเด็น ดังนี้ **ความเป็นส่วนตัว (Privacy)** การรักษาสิทธิในข้อมูลของตนเอง โดยข้อมูลที่เปิดเผยในที่สาธารณะจะต้อง เป็นเฉพาะข้อมูลที่ตนยินยอมที่จะเปิดเผยเท่านั้น **ความถูกต้อง (Accuracy)** ก่อนจะเผยแพร่ข้อมูลใดออกไป จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องเสียก่อน **ความเป็นเจ้าของ (Property)** ว่าด้วยกรรมสิทธิ์ในการถือครองทรัพย์สิน ทั้งในส่วนที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ **การเข้าถึงข้อมูล (Data Accessibility)** การรักษาความปลอดภัยและการเข้าถึงความลับของข้อมูล

มารยาทในการใช้อินเทอร์เน็ต 10 ข้อ (Netiquette) คือ จรรยาบรรณของการอยู่ร่วมกันในสังคมอินเทอร์เน็ตซึ่งไม่ต่างจากสังคมบนโลกแห่งความเป็นจริง ที่จำเป็นต้องมีกฎกติกาสำหรับกำกับดูแลพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ของสมาชิก ในการใช้งานสื่อสังคมอินเทอร์เน็ต แต่ละคนควรคำนึงถึงมารยาทดังต่อไปนี้ 1) อย่าลืมห่วงกมลสสารอยู่กับมนุษย์จริง ๆ 2) ยึดมาตรฐานเดียวกับการสื่อสารในชีวิตจริง 3) รู้ว่าคุณอยู่ที่ไหนในไซเบอร์สเปซ 4) เคารพเวลาและการใช้แบนด์วิธ เมื่อไม่ใช้งานก็ควรออกจากระบบเพื่อเปิดโอกาสให้คนอื่นใช้งาน 5) ทำตัวเองให้ดูดีเสมอ เมื่ออยู่ในโลกออนไลน์ 6) แบ่งปันความรู้ที่ตนเองเชี่ยวชาญ 7) ช่วยกันควบคุมสงครามการใช้ อารมณ์ รู้จักอดกลั้น ไม่โต้ตอบด้วยอารมณ์ 8) เคารพสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น 9) อย่าใช้อำนาจในทางที่ผิด 10) รู้จักให้อภัยความผิดพลาดของผู้อื่น

มารยาทการใช้โทรศัพท์ในที่สาธารณะ (Phone Etiquette in Public) คือการไม่รบกวนผู้อื่น โดยควรปรับเสียงเรียกเข้าเป็นระบบสั่นหรือเงียบ ไม่พูดคุยกเสียงดัง กดเปิดลำโพง (Speakerphone) หรือวิดีโอคอล หากจำเป็นต้องรับสายควรคุยให้สั้นและกระชับ หลีกเลี่ยงการคุยเรื่องส่วนตัว และใช้หูฟังเมื่อขมสื่อย่าง

การเอาใจใส่ผู้อื่น (Empathy) เป็นการปรับทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการรับรู้และเข้าใจพฤติกรรมที่แสดงออกในโลกอินเทอร์เน็ตของผู้อื่น และส่งเสริมจริยธรรมที่ดงามเหมาะสมกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทย นิสัยที่ไม่ควรทำในกลุ่มไลน์ ดังนี้ 1) อ่านแล้วไม่ตอบ 2) ส่งข้อความเร็ว ๆ ก่อกวนผู้อื่น 3) นำความลับของคนอื่นไปเปิดเผย 4) พูดคุยเรื่องที่คนอื่นไม่รู้เรื่อง 5) แชรซ์ข่าวลือที่ไม่มีการตรวจสอบข้อเท็จจริง 6) ออกจากกลุ่มโดยไม่แจ้งเหตุผล

มารยาทในชีวิตประจำวันกับมารยาทในโลกดิจิทัล (Real Life & Digital Life Etiquette) การใช้งานโซเชียลเน็ตเวิร์คมากเกินไปจนเกิดอาการติดก้อให้เกิดผลเสียหลายอย่าง ทั้งที่เกิดกับสุขภาพทางกาย และความสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมของโลกแห่งความจริง เราสามารถประเมินตัวเองว่ากำลังมีอาการติดโซเชียลเน็ตเวิร์คหรือไม่จากพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 1) ใสใจโทรศัพท์ทุกครั้งที่ได้ยินเสียงเตือน 2) กดโลค์ทุกเรื่อง 3) แชรซ์ทุกอย่างที่แชร์ได้ 4) เช็คอินทุกอย่างก้าว 5) เช็คความเคลื่อนไหวในโลกโซเชียลเน็ตเวิร์คตลอดเวลา 6) ไม่เป็นอันทำอะไรหลังโพสต์ข้อความบนโซเชียลเน็ตเวิร์ค พะวงว่าจะได้รับการตอบรับว่าอย่างไร 7) โพสต์คำคมตลอดเวลา 8) โพสต์ ภาพอาหารทุกมื้อ 9) เล่นเกมบนโซเชียลเน็ตเวิร์คตลอดเวลาที่ว่าง 10) ใช้โซเชียลเน็ตเวิร์คแทนโทรศัพท์และช่องทางสื่อสารอื่น ๆ

การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) คือ การประทุษร้ายหรือทำให้ผู้อื่นอับอายผ่านการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อแสดงความเป็นศัตรูหรือแสดงออกในแง่ลบต่ออีกฝ่าย **แนวทางปฏิบัติเมื่อเกิดการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyber Bullying)** ดังนี้ 1) บอกให้หยุดอย่างหนักแน่นและชัดเจน 2) ถ้ารู้ว่าผู้ทำอยู่ที่ไหน อาจส่งจดหมายเตือนไปถึงบ้าน 3) ถ้าเป็นคนรู้จัก อาจแจ้งอาจารย์ที่โรงเรียนให้ช่วยเหลือ 4) รายงานพฤติกรรมต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ 5) รายงานไปยังหน่วยงานที่ดูแลความเรียบร้อยของโลกออนไลน์หรือบริษัทที่ให้บริการ 6) บันทึกข้อความเก็บไว้เป็นหลักฐาน 7) บล็อกไม่ให้รับข้อความจากคนนั้น **ส่วนพฤติกรรม Cyber Bullying ที่พบบ่อย ได้แก่** 1) ต่าทอ ให้อาย ด้วยถ้อยคำหยาบคาย 2) แบล็คเมล์ 3) คุกคามทางเพศออนไลน์ 4) หลอกหลวง 5) แอบอ้างตัวตนของคนอื่น 6) สร้างกลุ่มใน Social Network เพื่อโจมตีโดยเฉพาะ

การเผยแพร่ข้อมูลบนโลกออนไลน์ (Sharing Society) การเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ทำหรือสถานที่อยู่ อาจจะมีผู้ไม่หวังดีเก็บข้อมูลเหล่านี้มาทำร้ายผู้โพสต์ภายหลังได้ โดยเฉพาะหากเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เจ้าหน้าที่สามารถติดตามมารับผิดได้เนื่องจากข้อมูลที่ถูกรับบนโลกไซเบอร์จะสามารถย้อนกลับไปหาผู้แชร์ได้เสมอ ดังนั้นผู้ใช้จะต้องระมัดระวังในการแชร์ข้อมูลต่าง ๆ ไม่ควรแชร์ข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลไม่เหมาะสม หรือข้อมูลที่ไม่แน่ใจว่าเป็นความจริงเมื่อเห็นข้อมูลใด ๆ ก่อนตัดสินใจส่งต่อข้อมูลให้พิจารณาข้อมูลในปัจจุบันต่าง ๆ ได้แก่ **Who** ใครเป็นผู้แชร์ข้อมูล สามารถเชื่อถือใจได้แค่ไหน **What** เป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือไม่ **When/Where** กาลเทศะและความทันสมัยของข้อมูล **Why** ในการเผยแพร่ข้อมูลนั้นใครคือผู้ได้ประโยชน์ **How** วิธีการเผยแพร่ข้อมูลเป็นอย่างไร ยิ่งเป็นวิธีที่เน้นกระตุ้นความรู้สึกยิ่งน่าสงสัย

การรักษาความเป็นส่วนตัว (Privacy) เพื่อป้องกันมิให้ผู้อื่นเข้าถึงข้อมูลส่วนตัว ควรปฏิบัติดังนี้ 1) สังเกตก่อนคลิก ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ วิดีโอ รูปภาพ เพื่อให้แน่ใจว่าไม่ได้ลิงค์ต่อไปยังเพจที่ไม่ปลอดภัย 2) ใช้การ

พิมพ์ URL แทนการคลิกลิงค์ที่ถูกส่งมา 3) ไม่ควรตั้งรหัสผ่านที่สามารถเดาได้ง่าย เช่น 123456 qwerty วันเดือนปีเกิด 4) ไม่ตั้งชื่อผู้ใช้และรหัสผ่านเหมือนกันทุกบัญชี 5) ออกจากระบบทุกครั้งหลังเลิกใช้งาน 6) ติดตั้งระบบป้องกันไวรัสและ Update สม่าเสมอ

การแสดงออกทางอารมณ์บนสังคมดิจิทัล (Emotional Expression on Digital Social Media) ในการแสดงความรู้สึกผ่านทาง Social Media มีข้อควรคำนึงดังนี้ 1) ต้องตรวจสอบข้อมูลให้รอบด้านว่าเรื่องนั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด 2. พึงระลึกละสังนึกว่าสิ่งที่โพสต์ลง Social Media จะกลายเป็นข้อมูลสาธารณะที่เราควบคุมไม่ได้ กรอบคิดเพื่อรู้เท่าทันสื่อใหม่ 5 ข้อ 1) Space: เรากำลังอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่สาธารณะ 2) Time: เราใช้เวลาของมันอย่างไร - ใช้เวลากับมันมากเกินไปหรือไม่ กระทบกับการใช้เวลาในโลกจริงอย่างไร 3) Social: เราสร้างผลกระทบทางสังคมอย่างไรบ้าง 4) Reality: เราอยู่ในโลกเสมือนจริงอย่างไรและมีผลกระทบต่อโลกจริงแค่ไหน 5) Self: เราสร้าง/มีตัวตนอย่างไรในโลกเสมือนจริง

การระมัดระวังอันตรายบนโลกอินเทอร์เน็ต (Dangerous online) ควรระวังในการใช้งานอินเทอร์เน็ต 6 ข้อ ได้แก่ 1) ไม่บอกข้อมูลส่วนตัว 2) หากพบภาพหรือข้อความไม่เหมาะสม ให้แจ้งผู้ปกครอง 3) ไม่ควรไปพบบุคคลที่รู้จักบนอินเทอร์เน็ต 4) ไม่ส่งรูปหรือข้อมูลของตัวเองให้กับคนที่รู้จักบนอินเทอร์เน็ต 5) ไม่ตอบคำถามหรือสื่อข้อความหาบคาย 6) เคารพข้อตกลงในการใช้งาน

ไซเบอร์ สต็อกกิ้ง (Cyber Stalking) คือ การส่องหรือแอบติดตามชีวิตและการเคลื่อนไหวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งบนโลก Social โดยไม่ให้อีกฝ่ายรู้ พฤติกรรมลักษณะนี้เป็นการสะท้อนปัญหาทางสุขภาพจิตและอาจผิดกฎหมาย โดยนักจิตวิทยาาระบุว่า Cyber Stalking แตกต่างจากการค้นหาข้อมูลของคนที่เราสนใจตรงที่ Cyber Stalking เป็นพฤติกรรมที่ทำต่อเนื่องกันอย่างไม่ ลดละและผู้ตกเป็นเป้ารู้สึกกลัวและเครียดได้ บางคนเมื่อติดตามแล้วมีพฤติกรรมเลียนแบบบุคคลที่เป็นเป้าหมาย พยายามใช้ชีวิตแบบเดียวกับเป้าหมายจน อาจก่อให้เกิดปัญหา กับตนเอง เช่น ชื่อของราคาแพงเลียนแบบดาราดังมีปัญหาทางการเงิน

ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

สร้างภาพลักษณ์ที่ดีและน่าเชื่อถือ การแสดงความคิดเห็นอย่างสุภาพ เคารพผู้อื่น และแชร์ข้อมูลที่ถูกต้อง ทำให้ได้รับการยอมรับในสังคมออนไลน์ ปลอดภัยจากภัยไซเบอร์ การไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ไม่แชร์ข้อมูลเท็จ ช่วยป้องกันการตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงหรือการกลั่นแกล้ง พัฒนาตนเองและเพิ่มความรู้ การเลือกรับและแชร์ข้อมูลที่มีประโยชน์ ช่วยให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ และพัฒนาทักษะทางดิจิทัล

ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

การสร้างมาตรฐานความรับผิดชอบ การปกป้องความเป็นส่วนตัวและข้อมูล การลดความขัดแย้งและความวุ่นวาย การเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและการสร้างความไว้วางใจ และการกำกับดูแลการใช้งานเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม